

מקורות התורה

8 - פירושים המקובלים

מכללת מבשרת ירושלים

A] Halacha Directly from Sinai

1.

הקדמה למשנה

(א) דע, כי כל מצוה שנתן ה' למשה רבנו - נתנה לו עם פרושה. הנה ה' אומר לו המקרא, ואחר כך אומר לו פרושו, וענינו, ומה שכולל זה המקרא המחכם. והנה תאר

הקדמת הרמב"ם למשנה

2.

החכמים, עליהם השלום⁴: "תורה שבכתב ותורה שבעל פה". ואמרו, עליהם השלום, בברייתא⁵: "ונידבר ה' אל משה בהר סיני - מה תלמוד לומר בהר סיני, והלא כל התורה כזה נאמרה מסיני? אלא לומר לה: מה שמטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כל המצוות נאמרו כללותיהן ופרטותיהן ודקדוקיהן מסיני".

למשל, אמר לה, שה' אמר לו⁶: "בספת תשבו שבעת ימים", ואחר כך הודיעו, יתעלה, כי זאת הספה חובה על הזכרים ולא על הנקבות, ואין החולים חייבים בה ולא הולכי דרכים, ולא יהיה סככה אלא בצומח מן הארץ, לא תספר לא בצמר ולא במשי, ולא בכלים ואפלו ממה שצומח מן הארץ, כמחצלאות והבגדים, והאכילה והשתיה והשנה יהיו בה כל שבעת הימים, ולא יהיה בחללה פחות משבועה טפחים ארך על שבועה טפחים רחב, ולא יהיה בגבהה פחות מעשרה טפחים. וכאשר בא השליח, עליו השלום, נתנה לו זאת המצוה ופרושה, וכך שש מאות ושלוש עשרה המצוות, הן ופרושן, המקראות כתובים במגלות, והפרוש נמסר על פה.

סו

- What type of laws were given as a 'user guide' at Sinai?
- Which of the Rambam's 5 categories in shiur 7 do they fit into? (Make sure that you remember the categories by heart!)

B] 'Received Interpretations' - הפירושים המקובלים -

3.

שיש לאומר לומר: אם פרושי התורה, כמו שיסדנו, מקבלים ממש, כמו שאמרנו¹³ מאמרם: "כל התורה גאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני" - מה הן אותן ההלכות היחידות אשר יאמרו בהן שהן הלכה למשה מסיני? וזה עקר ראוי שתעמד עליו, והוא, שהפרושים המקבלים ממש אין מחלקת בהם בשום פנים, לפי שמעולם לא מצאנו מחלקת שנפלה בין חכמים, בזמן מן הזמנים ממש ועד רב אשי, שאמר אחד מהם שמי שסמא עין אדם תסמא¹⁴ עינו, למאמר ה'¹⁵: "עין בעין", ואמר אחר שהדמים בלבד הוא חיב; ולא מצאנו גם כן מחלקת במאמר ה'¹⁶: "פרי עץ הדר", עד שאמר אחד כי הוא האתרוג, ואמר אחר: הפריש¹⁷, או הרמון, או זולת זה; ולא מצאנו גם כן מחלקת ב"עץ עבת" שהוא ההדס; ולא מצאנו מחלקת באמרו יתעלה¹⁸: "נקצתה את כפה" שהוא הדמים; ולא באמרו¹⁹: "ובת איש כהן כי תחל לזנות את אביה היא מחללת באש תשרף" - שזה הענין לא יקיים בה אלא אם היתה אשת איש דוקא; וכן ענינו יתעלה במי שלא נמצאו לה בתולים שתסקל²⁰, לא שמענו חולק בה ממש ועד עתה שזה לא יהיה אלא אם היתה אשת איש, ונתקיימה עליה עדות שזנתה אחרי הקדושין בעדים והתראה. ומה שהוא כיוצא בזה בכל המצוות - אין מחלקת בו, לפי שהם כלם פרושים מקבלים ממש, ועליהם ועל דומיהם אמרו: "כל התורה גאמרו כללותיה ופרטותיה מסיני" אבל עם היותם מקבלים ואין מחלקת בהם -

ש

4.

גאמרו כללותיה ופרטותיה מסיני" אבל עם היותם מקבלים ואין מחלקת בהם - מחכמת המקרא הנתון שאפשר להוציא ממנו אלו הפרושים באפנים מן ההקשים והסמכים והרמזים וההוראות המצויים בכתוב. וכאשר תראם בתלמוד נושאים ונותנים ונחלקים במערכת העיון, ומביאים ראיה על דבר מאלו הפרושים ודומיהם, באמרם באמרו יתעלה "פרי עץ הדר": ואולי הוא הרמון או הפריש או זולתם? עד שהביאו ראיה עליו מאמרו: "פרי עץ", ואמרו²¹: "עץ שטעם עצו ופריו שוין", ואמר אחר: "פרי הדר באילנו משנה לשנה", ואמר אחר: "פרי הדר על כל מים" - אין זה מפני שהדבר מספק אצלם, עד שהביאו עליו אלו הראיות, אלא ראינו בלא ספק מיהושע עד אלינו שהאתרוג היה נטל עם הלולב בכל שנה, ואין מחלקת בזה, ואמנם הם חוקרים אחר ההוראה המצויה בכתוב לזה הפרוש המקבל. וכן הביאם ראיה על ההדס²² גם כן, והביאם ראיה על שהענין במקומו הוא אשר יתחייב בו מי שיחסר לחברו איבר מן האיברים²³, והביאם ראיה גם כן על בת כהן הנזפרת שם¹⁹ שהיא אשת איש²⁴, וכל מה שדומה לזה - אמנם נמשך לפי העקר הזה. וזה הוא ענינו אמרם: "כללותיה ופרטותיה", כלומר שהדברים אשר תראה אותנו מוציאים אותם בכלל ופרט, וכן בשאר שלש עשרה מדות, הם מקבלים ממש מסיני.

אולם, עם היותם מקבלים ממש, לא יאמרו בהם הלכה למשה מסיני. לפי שאנו לא נאמר: פרי עץ הדר הוא אתרוג - הלכה למשה מסיני, או: חובל בחברו משלם ממונו - הלכה למשה מסיני, הואיל וכבר השרש אצלנו כי הפרושים כלם ממש, ויש להם, כמו שאמרנו, הוראה בכתוב, או יוציאו אותם באופן מאפני ההקש, כמו שאמרנו. וכל ענין שאין לו הוראה בכתוב, ואין לו סמך, ואי אפשר להוציאו בהקש -

ש

- are known from Sinai BUT can also (sometimes?) be learnt back into the verses ('eisegesis' as opposed to 'exegesis') through the process of והרמזים and דרכי הדין והאסמכתות. Is this the same as 'halachic drash'? Is anything actually being 'learnt out' from the verses?
- To what extent does this 'learning in' need to 'make sense' more than the פירושים המיוחדים that we will see in Category 3?

5. תנו רבנן: (ויקרא כג) פרי עץ הָקָדֵר - עץ שטעם עזו ופריו שוה, הוי אומר זה אתרוג רבי אבהו אמר: אל תקרי הָדָר אלא (הָדָר) - דבר שדר באילנו משנה לשנה. בן עזאי אומר: אל תקרי הדר אלא (אִידוּר) (הָדָר) שכן בלשון יונוי קורין למים אידור (heethor - ὕδωρ) ואיזו היא שגדל על כל מים - הוי אומר זה אתרוג
סוכה לה.

6. והתניא: (שמות יג:טז) לְטֹטְפֹת¹, (דברים ו:ח) לְטֹטְפֹת², (דברים יא:יח) לְטֹטְפֹת² - הרי כאן ארבע, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: אינו צריך, טט בכתפי - שתים, פת באפריקי - שתים
סנהדרין ד:

- What is the 'proof' here?
- Also, these sources also raise the question of why Chazal used hints and references based in foreign languages. Is the suggestion that (i) on a more mystical level, all languages are concealed in the Torah? ; (ii) that Hebrew was dispersed? ; (iii) that verbal connections are being employed and thus can be derived from any linguistic 'hook' that will work?

7. ויש שם דינין הם פירושים מקובלים ממשה אין מחלוקת בהם אבל הם מביאים ראיה עליהם באחת משלש עשרה מדות כי מחכמת הכתוב שהוא אפשר שיימצא בו רמז מורה על הפירוש ההוא המקובל או הקש יורה עליו
ספר המצוות לרמב"ם שורש ב

- Why is it important to reconnect TsbP with the verses of Chumash, even though the law is not being learnt out from there?

8. והא דקאמר אמר הקדוש ברוך הוא אמרו לפני מלכיות זכרונות ושופרות, משום דאע"ג דפסוקי מלכיות זכרונות ושופרות אינם מן התורה אלא מדרבנן כדפרישנא, מ"מ ממה שאמרה [תורה] 'מרגון תרועה' יש ללמוד שראוי להזכיר פסוקי תרועה ופסוקי זכרון, ומכא סמכו רבנן לתקוני בני פסוקי דתקיעתא, ומשום הכי קתני ר"ע שאמר הקדוש ברוך הוא אמרו לפני מלכיות זכרונות וכו' שכל מה שיש לו אסמכתא מן הפסוק העיר הקדוש ברוך הוא שראוי לעשות כן אלא שלא קבעו חובה ומסרו לחכמים, וזה דבר ברור ואמת, ולא כדברי המפרשים האסמכתות שהוא כדרך סימן שנתנו חכמים ולא שכונת התורה לכן, ח"ו ישתקע הדבר ולא יאמר! שזו דעת מינות הוא, אבל התורה (העידה) [העירה] ככך ומסרה חיוז הדבר לקבעו [לחכמים] אם ירלו כמו שנאמר ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך, ולפיכך תמלא החכמים נותנין בכל מקום ראיה או זכר או אסמכתא לדבריהם מן התורה כלומר שאינם מחדשים דבר מלבס וכל תורה שבע"פ רמוזה בתורה שזכתה שהיא תמימה וח"ו שהיא חסירה כלום
חיזושי הריטב"א ראש השנה טז.

- Does this source deal with Torah law or Rabbinic law?
- How is the concept of 'Asmachta' connected with the 'Perushim Hamekubalim'?

1. Actually, if you look in the Mikraot Gedolot you will see the word written like this: לְטֹטְפֹת

2. Written in the Mikraot Gedolot like this: לְטֹטְפֹת. So the Asmachta does not really work according to our text. We will see in a later shiur why there are these small discrepancies between the text Chazal used and ours today